

helyet foglal el az „Örangyal“ szintezen szerzőtől. — Szelestey László két versezetét „Bucsúra térő anyámhoz“ és „Pályakép“ szintén a könyv jelesbei közé emeli a rajtok előmlő vallásos érzelem. — A zsebkönyv kötött beszédű dolgozatai közt a legjelesbekkel együtt foglalnak helyet Tárkányi Béla művei, ki Dávid 33dik és 124dik zsoltárai fordításait adá, s kinek „Anyámról“ című kedélyes versezete, valamint a „Sz. háromság titka“ című legendája a legkedvesebb olvasmányok közé tartozik. — Műmellékletül négy aczélmetszet kíséri a könyvet: első az Örangyal, melyet Perlaszka készít, mellyen azonban sajnálattal vesszük észre, hogy a derék művész nem adá meg e képnek az utolsó kisimitást; igen sok benne a kidolgozatlan és tulvilágos hely. A képek másodika Gara János „Hit, remény és szeretet“, harmadika Sujánszky Antal „Jézus a tengeren“ negyedike ugyancsak a szerkesztő „Máriához“ című költeményeiket kíséri, s rajtok mind compositio, mind kivitel dicsérendő. De ha még annál szebbek is e külföldi képek, ohajtánók mégis, hogy ne felednek a szerkesztők és kiadók, miszerint a hazai művészeket buzdítani kötelességeik egyike, s hogy a hazai művészek dolgozatai, főleg ha illő pártolás által gondos munkálatra buzdíttatnak, nem hoznának szégyent a zsebkönyvekre, ezt Császár Ferencz „Aradi album“-ával eléggé megmutatta *).

Az Örangyal kiállítása, papír, nyomtatás és kötés diszes, s ez oldalról is méltán ajánlható az olvasó közönség figyelmébe. $\triangle$ és Ω .

II.

Propylaeumok a társasági philosophiához, tekintettel hazánk viszonyaira. Irta Szontagh Gusztáv, a magyar academia rendes tagja. Budán 1843.

A t. olvasó közönség olly íróval találkozik, ki a társasági élet viszonyairól és hazánk állásáról gazdag ismeretekkel ellátva, hivatást érzett a bölcsészeti eszméket az életre alkalmazni, mi által valóban magyar szellemű philosophiát alapított. A társasági bölcsészet kiadását hazánkban szükségessé tette a főlzabadult sajtó útján keletkezett politcai vitatkozás, minél fogva az egyes tárgyak körüli különböző nézeteket alapelveikre és rendszereikre kellett visszavezetni, hogy e különbségnek eredeti, a tárgyakban és szellemünk tehetségeiben fekvő oka kitűnjék, s így teljesen eligazodva a politcai pályán, egyszersmind az ellenkező vélemények türesét megszokjuk, mi nélkül minden oldalú kifejlés és szabadság nem is gondolható. Illy korszerű s életbe vágó munkának tartalmával megismerkedni az olvasó közönség előtt nem lesz érdektelen. Nézetait a tudós író hat fejezetben adja elő.

I. A társaság célja. Van egyesület, melyet előkelőleg emberi társaságnak nevezünk, s ez nem határozhatja tetszése szerint céljait, mivel ezek az emberiség örök rendeltetése által változatlanul megalapítvák. E mindenségben minden életfejlődés ellentét által indítván meg, ezen egyetemes ellentét az emberben is kitűnik, miszerint érzékiség és ész által határozottunk. Érzékiségünk szükségkép ohajtja a kéjt és irtózik a fájdalomtól, eszünk és lelkiismeretünk pedig általános kötelezettséssel az igaznak, szépnek és jónak valóítására szorítanak. Érzéki termé-

*) De van is elismerés mindenfelől: az „Album“ kapva kél s a derék szerkesztő emberszeretete és hazafini törekvései honszerte méltányoltatnak. Szerk.

szetünk célja tehát a' jólét, az erkölcsinek az igazság, szépség és jóság. Ezen változatlan és örök rendeltetés létesítésére az emberi társaság is csak eszköz, minél fogva ennek céljai sem lehetnek mások, mint rendeltetésünk céljai általában. E' célok egy legfelsőbbnek, a' jó céljának, vannak alárendelve, és mindannyi általános eszméket képeznek, miket senki el nem érhet, hanem végtelen pályán haladva, csak megközelíthet. Rendeltetésünk pályája végtelen leven, siron inneni és siron tuli, a' társaság szükségkép két intézetre, polgári- és vallásira, állodalom- és egyházra szakad: az első rendeltetésünk földi valósítását tüzi ki magának földadatul, a' második a' földön tulit. Mivel pedig a' társaság legfőbb célja a' jó, 's ez kötelességre és jogra oszlik, az állodalom közvetlen célja a' joguralkodásnak fenntartása 's biztosítása, hogy védő szárnyai alatt a' polgárok emberi rendeltetésök céljait szabadon létesíthessék; az egyháze az erkölcsiség, hiveit erény által üdvösségre törekedvén vezetni. Céljaikon kívül az állodalom és egyház különbségét hatásaik módja 's egymás közti viszonyaik határozzák meg. Az állodalom a' jogfentartást célozván, a' külsőt veszi tekintetbe 's kényszerítő hatalomhoz nyul; az egyháznak ellenben a' belsővel, a' hittel és erkölcsiséggel levén dolga, célja elérésére kényszerítéshez nem nyulhat, mert az erkölcsiség az akaratnak legszabadabb teremtménye levén, azt kizárja. Ezen különbség mellett mindazáltal mindkettő egy független egésznek kiegészítő része. Az egyház nem állhat önállólag az állodalom mellett (ez status in statu volna), még kevésbé fölötte (ezen hierarchiai nézet a' középkorban eltemetett), hanem benne és alatta. Ki tehet róla, hogy még e' földön 's nem a' mennyben vagyunk. E' nézet, mond szerző, sajátlag protestans; de midőn ezennel egyházam nézeteit nyilvánítom, teszem azt minden más egyházakra netalán alkalmazható következtetések nélkül.

(Vége köv.)

BELFÖLDI LEVELEZÉSEK.

KECSKEMÉT, dec. 3kán. Megigértém önnek, hogy a' kecskeméti életből, ha közlésre méltó képeket találhatok, azokat igen kedvelt lapjaiban közlendem; de eddig mind a' socialis, mind nyilvános életért eseménynélküliebbnek találtam, mint-hogy adott szavamat beválthattam volna, 's ezen felül szokások, erények, tévedések, visszaélések kiismerésére több idő kíváztatik, mint mennyire ittlétem ideje terjed. Addig, mig talán valami fontosabbak közlésével kedveskedhetem, az eddig megismerhetett socialis életről, ha tudni kívánna valamit, a' kecskemétiekre nézve igen kedvezőleg ítelhetek. A' magyar szivességet 's vendégszeretet mindenütt, hol bevezettetem, otthonosnak találtam; de nem is lenne szép, ha a' 40,000 népességből álló tiszta magyar ajku város eredeti typusát — a' magyarnak közönségesen ismert jellemét — valami hideg, divatos kétszínű udvariassággal cserélné föl. A' művelt világnak és a' népnek ajkairól egy nyelv zeng le és ez a' — magyar; németül igen kevesen beszélnek, sőt lehet mondani, hogy a' helyben szállásoló b. Kresz lovasezredének főtiszti karán kívül mással német nyelven társalgni alig lehet, de e' tisztség is a' helybeli polgársággal barátságtalan viszonyban élven, a' német nyelvnek ez uton a' társalgási életbe való átmenetelétől tartani nem lehet. Ezen feszült viszony megemlítése azonban a' kecskemétieknek fentebb magasztalt magyar vendégszeretetét jellemző állítással ellentétbe nem jöhet, mert, mint jól vagyok értesítve, erre nem a' polgárság, de a' tiszteknek igen zárt testületi szel-